

**РОМАНЕНКО О. В.,
БАБИЧ А. С.,
СЕВРУК К. Г.,
СПОРИШ О. В.,**

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
м. Київ

УДК 378.147.091.33-027.22-026.15:379.85

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА МАГІСТЕРСЬКОЇ ПРАКТИКИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ТУРИЗМОЗНАВСТВО»

Сучасні інноваційні процеси в науці та освіті формують новий рівень кваліфікації фахівців, зокрема висувують сучасні вимоги до формування професійного рівня мислення студента. При цьому, вітчизняна вища освіта ще в значній мірі, продовжуючи функціонувати на основі накопичувальної моделі знань, формує вміння вирішувати стандартні професійні завдання, діяти у відомих ситуаціях. Діяльність спрямовано на розробку як послідовних стадій і моделей, так і створення інтегративної інноваційної системи професійної підготовки майбутніх педагогічних і туристських кадрів в умовах педагогічного вищого навчального закладу [1, с. 6].

Інновацію розглядаємо як спеціально організований, цілеспрямований, неперервний, керований процес інтеграції в системі підготовки туристських кадрів нових ідей, цілей, змісту, технологій, наслідком яких виступають якісні зміни в її структурі і функціях. Для нього характерною є тенденція до ліквідації розриву між процесами створення педагогічних новацій і процесами їх сприйняття, оцінювання, освоєння і застосування, а також можливість управління ними. Інноваційний процес намагаємось реалізувати за послідовними етапами створення, освоєння і реалізації нової ідеї у конкретний результат [2, с. 6].

Оволодіння основами педагогіки й психології вищої школи позитивно впливає на педагогічну майстерність викладача, допомагає йому раціонально організувати власну працю, відшукати засоби інтенсифікації навчального процесу. Це сприяє науково-професійному його самовдосконаленню, пошуку інноваційних підходів до навчання й виховання студентів. Серед науково-дослідних завдань педагогіки й психології вищої школи та педагогічно-психологічної проблематики вищої освіти є: розробка особистісно-орієнтованих технологій навчання та виховання студентів, обґрунтування інноваційних дидактичних проектів і педагогічних експериментів у системі вищої освіти...[3, с. 15].

Вважається, що термін «інновація» вперше запропонував австрійський вчений Йозеф Шумпетер. Він зазначав, що інновація – це впровадження нової технології, відкриття нового ринку, освоєння нового джерела, впровадження нової організаційної структури в будь-якій галузі.

В Україні традиційно спостерігається високий рівень освіченості населення за формальними ознаками, але якість здобутої освіти здебільшого не відповідає вимогам інноваційного розвитку.

Інтеграція української вищої школи у європейський та світовий освітній простір можлива лише за умови реформування та модернізації підготовки конкурентоспроможних магістрів у вищих навчальних закладах країни. Це актуалізує проблему освітніх інновацій як дієвого чинника інтенсифікації та підвищення якості освітніх послуг, зростання творчого потенціалу учасників навчального процесу асистентської практики.

Готовність до інноваційної педагогічної діяльності, як зазначає І.Дичківська, є особливим особистісним станом, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості.

Проблеми запровадження інноваційних освітніх технологій, які постають перед сучасними магістрами насамперед, пов'язані з низьким рівнем готовності до інноваційної педагогічної діяльності. Така готовність, як зазначає О.Бартків, є важливим компонентом професійної готовності, передумовою ефективної діяльності педагога, максимальної реалізації його можливостей, розкриття творчого потенціалу. Саме цим і пояснюється актуальність даної теми.

Проблемі інноваційної діяльності у вищій освіті у сучасній психолого-педагогічній літературі приділяється значна увага у роботах В.Андрущенка, В.Абизова, В.Савельєва, Н. Дем'яненко, В.Обозного, І.Смирнова, О.Любіцевої, О.Мороза, О.Падалка, В.Юрченко, Є.Головахи, І.Дичківської, В.Кременя, В.Ніколаєвського, Л.Сокурнянської, І.Шеремет, О.Яременка та ін.

Розробки О.Бартків, І.Беха, А.Пригожина, О.Скідіна, та інших дозволяють оцінити перспективність і значущість наслідків впровадження інноваційних змін у зміст освітнього процесу магістратури.

Також враховані теоретичні і практичні здобутки в галузі педагогіки зокрема матеріали А.Н. Алексюка, Ю.К. Бабанського, В. Бондаря, Н.В.Бордовської, І.Єрмакова, та А.А. Реан, О.І.Вишневського, О.М. Кобрій та М.М.Чепіль, В.М. Галузинського і М.Б. Євтуха, Т.А.Ільїної, Б.Т.Лихачова, В.І.Лозової, П.І. Підкасистого, і .П.Підласого, О.Я.Савченко, В.О.Сластьоніна, І.Ф.Харламова, М.Д. Ярмаченка та інших.

Розвитку інноваційної активності студентства в умовах оновлення вищої школи України, зокрема освітнього процесу, присвячено дисертаційне дослідження М.Яковенка. Проте цілеспрямованих досліджень щодо формування у майбутніх фахівців готовності до інноваційної педагогічної діяльності під час магістерської практики спеціальності «Туризмознавство» не проводилося. Також аналіз різних аспектів інноватики у житті освітніх закладів дають підстави стверджувати, що проблема формування готовності до інноваційної педагогічної діяльності магістрів є недостатньо вивченою. Вищевикладене актуалізує необхідність вивчення особливостей формування готовності до інноваційної педагогічної діяльності магістрів під час асистентської практики.

Об'єктом дослідження є інноваційне освітнє середовище магістерської практики спеціальності «Туризмознавство».

Предметом дослідження є перспективні ідеї інноваційної педагогічної діяльності щодо мотивації навчально-виховної діяльності магістерської практики.

Мета дослідження – з'ясувати сутність інноваційного освітнього середовища та педагогічні умови його формування.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: 1) опрацювати наукову літературу про готовність магістра до інноваційної професійної діяльності, про інноваційні педагогічні технології; 2) вивчити інноваційні процеси в системі освіти; 3) проаналізувати особливості впровадження педагогічної інноватики у зміст освітнього процесу магістерської практики; 4) узагальнити результати досліджень.

Освітні інновації «є адекватною відповіддю на соціальні вимоги постіндустріального суспільства «швидкої» економіки, в якій зростає роль творчості, оперативності управління, здатності швидко реагувати на зміни, уміння створювати нові технології і замінювати їх новішими, запобігати інформаційній ізоляції» [4, с. 28].

Інноваційно-освітня діяльність - важлива складова інноваційної політики держави, стрижнем якої є усвідомлення того, що науково-технічні інновації як фактор її економічного розвитку реалізуються не лише в нових або удосконалених технологічних процесах, різних видах організаційної, маркетингової та управлінської діяльності, але й в нових освітніх програмах, навчальних та управлінських технологіях, ефективних методах і формах підготовки фахівців на рівні сучасних вимог.

Терміни «інновація» та «інноваційний процес» в педагогічній літературі зустрічається порівняно не часто. Однак в останні роки ситуація суттєво змінилася.

Ці терміни вже широко використовуються і в педагогіці, що безсумнівно є наслідком об'єктивних процесів, що відбуваються у сфері освіти і покликані сформувати налагоджену систему введення інновацій з метою реалізації одного з основоположних принципів сучасної освіти - принципу особистісного підходу.

Важлива особливість інновації в системі професійної освіти полягає в тому що суб'єктами інноваційного процесу є студент і педагог. Якщо це не враховувати, то з педагогічної інновації випадає все освітнє, пов'язане із студентом і самим педагогом, вся гуманістична, гуманітарна складова інноваційної діяльності, що відноситься, зокрема до формування інноваційного мислення та інноваційної культури як студента, так і педагога [5].

В ряді робіт визначення «освітньої (педагогічної) інновації» за своїм змістом підтверджують відсутність серед дослідників єдиного погляду на цю принципово важливу дефініцію в рамках педагогічної інноватики змісту освітнього процесу магістратури: «педагогічна інновація - це освітня діяльність, пов'язана з іншим, ніж у масовій практиці і в культурній традиції процесом становлення особистості ... з іншим поглядом і підходом до освітнього процесу » [6, с. 73-75]; педагогічна інновація - це «такий зміст можливих змін педагогічної дійсності, яке веде (при освоєнні нововведень педагогічним співтовариством і впровадженні їх) до раніше невідомого, що раніше не зустрічалися в даному виді в історії освіти станом, результатом, розвиваючих теорію і практику навчання і виховання»; «інноваційна діяльність - це цілеспрямоване перетворення практики освітньої діяльності за рахунок створення, розповсюдження і освоєння нових освітніх систем або якихось їхніх компонентів» [7].

Педагогічна інноватика належить до системи загального наукового і педагогічного знання. Вона виникла і розвивається на межі загальної інноватики, методології, теорії та історії педагогіки, психології, соціології і теорії управління, економіки освіти і є однією з фундаментальних дисциплін, яка суттєво прискорює процеси оновлення освіти.

Більшість дослідників сходяться на тому, що структура інноваційного навчання оптимально відповідає характеру сучасних соціальних процесів. Як відомо, однією з особливостей сучасного суспільства є відкрита перспектива. З огляду на це інноваційне виховання і навчання на протигагу традиційному, яке реалізовувалось «у сучасному, виходячи з минулого», прагне функціонувати у контексті сьогодення, орієнтуючись на майбутнє.

Істотне для педагогічної інноватики і співвідношення норми та інновації, які, динамічно взаємодіючи, співіснують та розвиваються. Як відомо, норма зберігає те, що існує, а інноваційна діяльність його змінює. За спостереженнями сучасного російського дослідника, одного з авторів системної концепції нововведень А. Пригожина, варіанти взаємодії інновації та норми можуть коливатися від сприйняття нового як патології до перетворення норми у марновірство. Нове може означати як відхилення від норми, порушення її, так і незвичне використання. Підвищення сприйнятливості норми до нового може відбуватися внаслідок раціоналізації норми, зіставлення норми з потребою, виведення інновації з норми. Передове завжди зберігає в собі багато елементів традиційного, що яскраво виявляється і в педагогіці. Це свідчить про необхідність бережливого ставлення до традиції, в лоні якої зароджується, формується і функціонує нове.

Інноваційною діяльністю займається багато творчих педагогів, серед яких умовно можна виокремити три групи: 1) педагоги-винахідники, які приходять до нового в результаті власних пошуків; 2) педагого-модернізатори, що вдосконалюють і по-новому використовують елементи створених систем задля позитивного результату; 3) педагоги-майстри, які швидко сприймають і досконало використовують як традиційні, так і нові підходи та методи.

Діяльність педагогів, що належать до цих категорій, утворює інноваційний педагогічний потік, який збагачує практику новими ідеями, новим змістом і новими технологіями [8].

Якщо характеризувати інновації у вищій освіті то слід виділити: інформатизація вищої професійної освіти; мережева взаємодія вищих професійних освітніх закладів із зарубіжними партнерами і між собою; інтеграція наукової та освітньої діяльності студентів; можливість організації індивідуальної освітньої траєкторії

студентів; дистанційна вища професійна освіта; проектна та грантова науково-дослідна діяльність студентів та професорсько-викладацького персоналу; зв'язок науки і практики.

Що стосується традицій: наявність державного освітнього замовлення; пріоритет бюджетного фінансування вищої професійної освіти; пріоритет фундаментальності в освітньому процесі; авторитет професорсько-викладацького складу в освітньому процесі; безперервність і спадкоємність всіх рівнів професійної освіти; розвиток вузівської науково - дослідної діяльності; соціальне партнерство з роботодавцями .

Зміни, що відбуваються в системі вищої професійної освіти, з одного боку, збігаються з очікуваннями вузівського співтовариства. Вони своєчасні і необхідні. А з іншого боку, ці зміни можуть зруйнувати сформовані традиції як цінності вітчизняної вищої професійної освіти. Тому « ... інновації в освіті не повинні ґрунтуватися на негативному ставленні до минулих традицій. Типом зв'язку між ними повинна з'явитися збереження і розвиток, а не заперечення».

Тому введення інновацій у сучасну вищу професійну освіту повинне бути пов'язане «з сучасною практикою, із змінами, що відбуваються з учасниками освітнього процесу» [9, с. 13].

У світовій практиці апробовано ряд організаційно-управлінських заходів, що сприяють інноваційному розвитку освіти в цілому і вищої освіти зокрема. [10, с. 28].

Національна освіта переживає нині складний етап свого стратегічного розвитку. Глобалізація, зміна технологій, перехід до інформаційного суспільства, інші властиві сучасній цивілізації риси зумовлюють потребу в радикальній модернізації галузі вищих навчальних закладів. Для врахування сучасних і перспективних вимог суспільства до особистості та задоволення її освітніх потреб необхідним постає перехід вищих навчальних закладів на інноваційні моделі розвитку. Інноваційний розвиток системи вищих навчальних закладів має деякі спільні ознаки з Болонським процесом, зокрема введення ступеневої системи освіти, але за більшістю напрямів ця система йому не відповідає. Це пов'язано з тим, що вихідні концепції такої модернізації не були зорієнтовані на інтегрування національної системи освіти в Європейський простір. Вони більшою мірою мали «внутрішній» характер і переважно зводилися до «прилаштування» системи вищої освіти до нових внутрішніх реалій.

Основними проблемами, які гальмують інноваційний розвиток освіти є: неусвідомленість частиною педагогів впливу на освіту соціально-економічних та інформаційно-технологічних змін у суспільстві; відсутність стратегічних орієнтирів поступу освіти на засадах її інноваційного розвитку та відповідних інфраструктур для забезпечення умов ефективного розгортання інноваційних процесів; ігнорування діагностичної складової в контролі та оцінюванні результатів інноваційних змін; недостатньому рівні інноваційної компетентності і мотивації педагогічних працівників до потреб інноваційного розвитку вищої школи у межах діючої системи педагогічної освіти.

Провідною формою і важливою складовою інноваційної педагогічної діяльності є експеримент, результати якого збагачують новими знаннями про навчально-виховний процес, дають змогу переконатися на підставі магістерської практики в ефективності нових ідей і технологій.

Для педагогів, які працюють в інноваційному режимі, важливе значення має вивчення педагогічного досвіду як джерела інноваційної діяльності. Певний потенціал перспективних ідей, які збагачують магістерську практику, містить зразковий педагогічний досвід. Особливий інтерес вони виявляють до таких його різновидів, як передовий і новаторський педагогічний досвід. Впровадження інновацій неможливе без педагога-дослідника, який володіє системним мисленням, розвинутою здатністю до творчості, сформованою й усвідомленою готовністю до інновацій. Педагогів-новаторів такого типу називають педагогами інноваційного спрямування. Їм властиві чітка мотивація інноваційної діяльності та викристалізована інноваційна позиція, здатність не лише включитися в інноваційні процеси, але й бути їх ініціатором.

Головними особливостями інноваційної педагогічної діяльності є особистісний підхід (спрямованість на особистість, гуманістична природа), творчий, дослідно-експериментальний характер, стійка вмотивованість на пошук нового в організації навчально-виховного процесу.

Включення педагога в інноваційну діяльність може бути наслідком дії різноманітних чинників. Часто до неї спонукає їх невдоволеність методиками, результатами особистої праці, освоєння нових знань, особливо у суміжних сферах, осмислення і якісно нове бачення особистої життєвої місії, іноді — творче осяяння, яке, як правило, є результатом тривалого пошуку й аналізу здобутого на цьому шляху. Певною мірою ефективний і зовнішній організаційний вплив, тобто цілеспрямоване використання різноманітних форм залучення педагога до інноваційної діяльності.

Узагальнюючи досвід педагогів, науковців молодь яка бере участь і перемагає в олімпіадах, конференціях високого рівня, виділемо наступні інноваційні підходи: підтримка постійного інтересу до дисципліни шляхом вирішення нестандартних завдань і заохочення до вивчення позапрограмового матеріалу; індивідуальний підхід до кожного учасника, коректне вибудовування освітньої траєкторії розвитку молоді, допомога у самовизначенні та розвитку особистості учасника олімпіади, конференції тощо.

Отже, на сучасному етапі по-перше – необхідно відновити методологічну основу класичної педагогіки – принцип природо-відповідності навчання та виховання Я.А.Коменського, де педагогами епохи Ренесансу підкреслювалася необхідність розвитку пізнавальних, дослідницьких здібностей молоді, значимість наочних дослідницьких методів в освітньому процесі (Я.А.Коменський Ж.-Ж.Руссо, І.Г.Песталоцці, А.Дістервег); по-друге – відновити для молоді - раз у тиждень один рекреаційний (вільний) день, який, в основному, використовується для прогулянок і походів з пізнавальною метою, де Я.А.Коменський пропонував: «...наприкінці навчання... подорожі...»; по-третє – запровадити інноваційний напрям — гуманізації педагогічної системи з трактування К. Роджерса, де гуманістична педагогіка є системою наукових теорій, які

утверджують молодь у ролі активного, свідомого, рівноправного учасника педагогічного процесу і яка розвивається на основі своїх можливостей.

З позицій гуманізму кінцева мета навчально-виховної діяльності полягає в тому, щоб кожен студент міг стати повноцінним фахівцем, суб'єктом, пізнання й спілкування, вільною, самодіяльною особистістю. Міра гуманізації навчально-виховного процесу визначається тим, наскільки він створює передумови для самореалізації особистості, розкриття всіх закладених у ній природних задатків, її здатності до свободи, відповідальності і творчості, мотивації навчально-виховної діяльності при проходженні магістерської практики.

Література

1. Андрущенко В.П. Вступне слово / Андрущенко В.П. // Проблеми та перспективи розвитку Науково-навчального центру «Синевир»: Матеріали науково-практичної конференції викладачів і студентів – К.: Кафедра туризму, НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2014. – 227 с.
2. Обозний В.В. Використання виробничої практики для проектування нових навчальних технологій спеціальності «Туризм» / Обозний В.В. // Проблеми та перспективи розвитку Науково-навчального центру «Синевир»: Матеріали науково-практичної конференції викладачів і студентів – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2014. – 227 с.
3. Мороз О.Г. Педагогіка і психологія вищої школи: Навчальний посібник / Мороз О.Г., Падалка О.С., Юрченко В.І. ; за заг. ред. О.Г. Мороза. - К.: НПУ, 2003. – 267 с.
4. Економіка вищої освіти України: тенденції та механізми розвитку / за заг. ред. В.П. Андрущенка. - К.: Пед. преса, 2006. – С. 28.
5. Ковалева Т. М. Инновационная школа: аксиомы и гипотезы / Ковалева Т. М. - М.: Педагогическое сообщество России. 2000. – С. 78-84.
6. Ходанович А. И. Инновационные аспекты современных образовательных технологий / Ходанович А. И. // Инновации. - 2003. - № 2-3. - С. 73-75.
7. Лазарев В. С. Мартиросян Б. П. Педагогическая инноватика: объект, предмет и основные пошлыны / Лазарев В. С. Мартиросян Б. П. // Педагогика. - 2004. - №4. - С. 11-21.
8. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. 2-ге видання, доповнене / І. М. Дичківська. — К.: Академвидав, 2012. — 352 с.
9. Хуторской А. В. Педагогическая инноватика: учеб. пособие для студ. высш. уч. завед. / Хуторской А. В. - М.: Академия, 2008. - 256 с.
10. Найденова З. Г. Развитие инновационных процессов в региональной системе образования / Найденова З. Г. // Человек и образование. – 2009. – № 2. – 24-29.

Романенко О.В., Бабич А.С., Севрук К.Г., Спорыш О.В. Формування інноваційного освітнього середовища магістерської практики спеціальності «Туризмознавство»

Анотація. В статті проаналізована необхідність відновлення методологічної основи класичної педагогіки – принцип природо-відповідності навчання та виховання Я.А.Коменського, вивчені інноваційні процеси в системі освіти та перспективність ідей, рекомендовано запровадити інноваційний напрям — гуманізації педагогічної системи з трактування К. Роджерса та мотивації навчально-виховної діяльності при проходженні магістерської асистентської практики спеціальності «Туризмознавство». **Ключові слова:** інноваційні процеси, педагогічні умови, магістерська асистентська практика, перспективність ідей, мотивація.

Романенко А. В., Бабич А. С., Севрук К. Г., Спорыш А. В. Формирование инновационной образовательной среды магистерской практики специальности «Туризмозведение»

Аннотация. В статье проанализирована необходимость восстановления методологической основы классической педагогики - принцип природно-соответствия обучения и воспитания Я.А.Кomensкого, изучены инновационные процессы в системе образования и перспективность идей, рекомендуется ввести инновационное направление - гуманизации педагогической системы из трактовки К. Роджерса и мотивации учебно-воспитательной деятельности при прохождении магистерской ассистентской практики специальности «Туризмозведение». **Ключевые слова:** инновационные процессы, педагогические условия, магистерская ассистентская практика, перспективность идей, мотивация

Romanenko O.V., Babych A. S., Sevruk K. G., Sporysh O. V. Formation of innovative educational practices protection master in «Tourism»

Annotation. In the article analyzed the necessity of restoring the methodological foundations of classical pedagogy, principles of nature - compliance training and education Y.A. Komenskiy studied innovation processes in education and promising ideas, it is recommended to introduce an innovative direction -humanizing educational system of interpretation of K.Rogers and motivation training and educational activities during the passage of the master asystenskoj practice specialty «Tourism». **Keywords:** innovation processes, pedagogical conditions, master assistant practice, prospects pie motivation.